

Alexandru Macedonski

"Alexandru Macedonski viseaza sa schimbe poezia asa cum altii viseaza s-o scrie, si lui, in fond, i se intampla cu mult mai rar sa nu fie inovator decat sa nu fie poet. Starea normala a poetului este pentru Macedonski innoirea. si, cu toate acestea, el se pune mereu sub semnul traditiei, sub inalta protectie a marei miscari pe care au fa-cut-o Heliade, Alecsandri, Bolintineanu, Cezar Bolliac. Atasamentul fata de trecut dezvaluie, dincolo de unele ratiuni polemice, sufletul vechi al lui Macedonski".

Nicolae Manolescu

"Este evident - afirma Lidia Botea, in Simbolismul romanesc -faptul ca acesta se dezvolta dintr-un nou mal du siccle, aparut special in Franta, in ultimele decenii ale veacului trecut. Facut din dezamagire, neincredere in viitor, din constiinta invingerii si a lipsei de sperante, neliniste, nemulumire confuza si iritata de prezent, pana la sufocare, exacerbare a simturilor si nevoie de evadare, aceasta stare de spirit depresiva, despre care exista numeroase marturii, creste pe doua realitati sociale fundamentale: profunda deceptie interioara, care a urmat infrangerii de la 1870, apoi esecul Comunei din Paris"...

"De origine franceza, dupa unii, germana dupa altii, simbolismul aduce in peisajul poetic al ultimului patrar al secolului al XIX-lea atat sensibilitatea nordica pentru mister si sensuri partiale absconse, partial revelate, cat si rafinamentul galic in arta de a sugera cu aparenta simplitate stari psihice complexe si totodata difuze".

Am citat dintr-un volum colectiv, intitulat LITERATURA ROMANĂ, - crestomatie de critica si istorie literara, editat in anul 1983, la Dacia, Cluj-Napoca, pentru a arata parerile diferite despre aceasta importanta miscare literara.

Intr-un mai vechi manual de Limba si literatura romana, prof. dr. A. Gh. Olteanu afirma ca: "Poetii simbolisti vor prelua din scolile anterioare tot ce se potrivea spiritului lor nelinistit si dornic de altceva decat ceea ce le putea oferi mediul ambiant si vor fi receptivi la tot ceea ce este nou in domeniul filosofiei, al picturii si al muzicii, al stiintelor si al artelor in general".

Explicatiile aparte dar nu contradictorii, pe care am vrut sa le dau despre simbolism, citand parerile unor surse autorizate, ne conduc la concluzia ca acest curent literar este o miscare complexa si de durata, care cuprinde mai multe ramuri ale artei, constand intr-o anumita atitudine fata de creatia si reprezentarea frumosului, o anumita conceptie despre mesajul artistic si practicarea unor forme de compozitie, intre care predominant este simbolul.

In Dictionarul explicativ al limbii romane, intalnim urmatoarea definitie: "SIMBOL, SIMBOLURI: 1) Semn, obiect, imagine, care reprezinta indirect sau in virtutea unei corespondente analogice un obiect; 2) Semn conventional, sau grup de semne conventionale; 3) Simbolul credintei - rugaciunea".

si, mai departe: "SIMBOLISM: 1) Sistem de simboluri, reprezentare prin simboluri; 2) Ansamblu de simboluri; 3) Curent programatic in literatura si arta universala constituit la sfarsitul secolului al XIX-lea, potrivit caruia valoarea fiecarui obiect si fenomen din lumea inconjuratoare poate fi exprimata si descifrata cu ajutorul simbolurilor".

Iata definitia care ne trebuia! Cea mai concisa, mai usor de inteles, mai exacta, pe marginea careia ne vom continua dialogul despre simbolismul romanesc. Am incercat nu intamplator aceasta demonstratie, ci pentru a-i convinge pe elevi ca, uneori, cele mai bune definitii nu le gasim in tratatele critice, ci in dictionare, de unde si indemnul de a le cauta cat mai des...

Printre elementele specifice simbolismului amintim - alaturi de simbolul, la care ne-am referit deja - sugestia, ca mijloc de a crea corespondente clar-obscurе intre comunicare si receptie, muzicalitatea, aflata la intersectia a doua moduri artistice de comunicare, si chiar prozodia, tinzandu-se uneori spre versul alb.

Curentul simbolist de la noi nu este eterogen, considerandu-se ca el deriva de la Mihai Eminescu, cuprinzand apoi poeti cu formule artistice diferite, atat ca valoare, cat si ca mod de exprimare, cum ar fi: st. Petica, D. Anghel, I. Minulescu, G. Bacovia, N. Davidescu, Elena Farago si altii.

Teoreticianul simbolismului romanesc este considerat Al. Macedonski, prin articolele sale: Arta versurilor, Poezia viitorului, Despre poezie si altele, in care releva faptul ca lirica are o logica interioara, o muzica proprie, desteptand cugetarea in mintea cititorului si cuprinzand stari spirituale limita in insasi inima omului.

NOAPTE DE DECEMVRIE

"Printre atat de felurite forme ce a experimentat, poetul manuieste, de asemenea, cu desavarsita indemanare, simbolul clasic. Vasul, Batrana stanca si Noapte de decemvrie sunt momentele de fericit echilibru ale cunoscutei sale arte formale, cu lirismul eruptiv, semnificatia poetica luminand peste intelesurile adanci".

serban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu: Istoria literaturii romane moderne

Poemul Noapte de decemvrie face parte dintr-un ciclu mai mare, al Noptilor (Noapte de noiembrie, Noapte de decemvrie, Noapte de ianuarie, Noapte de mai) - dovedind o anumita forma de creatie a reprezentantului celui mai de seama al simbolismului romanesc, dar si maniera prin care acesta isi exprima unele conceptii artistice.

Poemul a avut ca geneza o opera anterioara: Meka si Meka, in care se povesteste despre un tanar print arab, care primeste cu limba de moarte de la tatal sau indemnul de a nu se abate niciodata de la calea cea dreapta. Acest principiu este incercat in momentul in care tanarul print pleaca, insotit de un echipaj, la Meka, cetatea sfanta a musulmanilor, urmand drumul drept peste pustiul imens, in timp ce un cersetor, pornit odata cu el, calatoreste pe calea ocolita, ocrotit de umbra. Convoiul printului piere in desert, pe cand cersetorul ajunge la portile cetatii, atingand Meka pamanteasca, in

vreme ce printul, murind, trece pragul Mekai ceresti.

Dupa unsprezece ani de la publicarea acestui poem, Al. Macedonski revine asupra lui, adaugandu-i noi intelesuri simbolice.

El descrie o camera "pustie si alba", in care focul se stinge in vatra, in timp ce poetul "traznit sta de soarta"... "iar geniu-i mare e-aproape un mit".

Observam inca de la inceput ca motivul calatoriei spre Meka este doar un pretext, pentru a pune in discutie soarta omului de geniu si a ne infatisa in mod simbolic imaginea creatorului, intr-un anumit context. Descrierea campiei intinse si pustii, pe care urla lupii, reprezinta in mod simbolic societatea omeneasca, in care poetul nu se poate incadra, de aceea el cheama in ajutor inspiratia, pentru a reinvia alte peisaje si a-l sprijini sa-si inchipuie ca ar fi tanarul print al Bagdadului.

Mareata cetate, inconjurata de "petale de roze", de "matasuri in florite", de "movile inalte de argint si aur", descrisa ca "un rai de vise si rai de gradini", este stapanita acum de tanarul emir, avand la dispozitia sa multe bogatii. Cu toate acestea, el nu poate fi fericit, deoarece visul sau se indreapta spre Meka, "Cetatea preasfanta il cheama la ea, /ii cere simtirea, ii cere fiinta". Insa aceasta cetate este departe, in timp ce viata in Bagdad decurge dulce si fericita.

Dar, intr-o zi, tanarul emir isi pregateste convoiul de robi, camile si armasari, in fruntea caruia se asaza "Ca un jar viu de lumina", dornic sa invinga orice greutate.

La iesirea din cetate, el se opreste la o fantana, in preajma careia se jucase cand fusese copil, dorind sa bea din apele ei, pentru a prinde noi puteri. Acolo insa il zaresteste pe cersetorul "cel searbad la fata", pornit tot spre Meka, pe care il invita sa mearga in convoi cu el, dar acesta refuza, calatorind singur pe un drum ocolit si ocrotit de umbra copacilor.

Drumul cersetorului reprezinta calea abatuta in viata, plina de compromisuri, pe care poetul o refuza. Mandrul emir, ce se inchipuie a fi poetul, inainteaza doar pe calea cea dreapta, fara umbra, fara ierburi, fara izvoare, calea adevarului si a demnitatii.

Cetatea de vis pare insa tot mai indepartata, in timp ce insotitorii emirului cad rand pe rand, iar pasarile de prada se arunca peste lesurile lor.

Emirul ramane ultimul: "Cutremur e setea, i-a foamei simtire / E sarpe ducandu-si a ei zvarcolire /in pantec, in sange, in nervii-ndarjiti"... Intensitatea acestei suferinti este infatisata cu mult talent de poet, in vreme ce imaginea Mekai alearga inaintea emirului, ca "o alba naluca, / Cu porti de topaz, cu turnuri de argint". La portile cetatii, emirul il zaresteste pe calatorul cel slut, pe cand camila lui cade " Si moare emirul sub jarul pustiei, /sifocu-n odaie se stinge si el". Ultimul vers ne readuce spre imaginea de la inceput, descriind lupii care urla pe campii si poetul visand la gura sobei, pentru a ne demonstra ca intreaga poveste nu are decat o semnificatie simbolica, subliniind ideea nefericirii omului de geniu intr-o societate care nu-l intelege.

Poezia lui Macedonski se bazeaza pe procedee stilistice specifice simbolismului: sugestia,

simbolul, calatoria in tinuturi exotice, repetitii sau reluari de versuri intregi, metafore abstracte si epitete ornate, pe antiteza dintre cele doua personaje, precum si dintre dorinta de implinire a poetului prin arta si neputinta de a-si atinge acest ideal.

"In impresia generala - afirma criticul literar Tudor Vianu - cu care ramanem dupa ce i-am strabatut opera poetica, stapaneste felurimea inspiratiei. Observand lucrurile mai de aproape, suntem insa nevoiti sa revenim asupra termenului de felurimi, deoarece toti marii poeti dispun de o lume intreaga de forme si nuante, ceea ce nu-i impiedica sa apara cercetatorilor sub aspectul unificat al operei oricat de variate. Unde se afla centrul, adica nucleul iradiant al poeziei lui Macedonski? In neputinta de a indica unitatea distincta a modului macedonskian descoperind cuvantul mai propriu, dupa care aceasta inspiratie ne apare ca divergenta".